

Santa Maria de Vallformosa

Vilobí del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Pla de Vallformosa
Emplaçament: Crta. BV-2127, a l'alçada del km.4,6, cal agafar una desviació a mà esquerra. A 200m de la desviació

Coordenades:

Latitud: 41.38219
Longitud: 1.67645
UTM Est (X): 389332
UTM Nord (Y): 4582030

Classificació

Número de fitxa: 08304 - 44
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Modern
Segle: s.XVII
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: Malgrat l'estructura dels murs exteriors és bona. A l'interior caldria una restauració i recuperació dels guixos.
Protecció: Legal i física
Número inventari: Servei del Patrimoni Arquitectònic.IPA. Fitxa nº5066
Generalitat i altres inventaris:
Accés: Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat: Privada
Titular: Bisbat de Barcelona . C/del Bisbe, nº5 (08002 Barcelona)

Fitxes associades:

[Fons documental de la parròquia de Santa Maria de Vallformosa](#)

[Fons documental de l'Arxiu Diocesà de Barcelona](#)

[Goigs de la Mare de Déu de Vallformosa](#)

Descripció

Conjunt arquitectònic format per l'antiga església de Santa Maria de Vallformosa i el cementiri parròquia que l'envolta. El conjunt es troba envoltat parcialment per un mur que tanca parcialment en conjunt, i que arrenca de la cantonada N-O de l'església, envoltant el cementiri fins empalmar amb l'absis de l'església pel seu cantó S-E. Es tracta d'un més modern pintat en color blanc. L'accés al conjunt es fa per una porta oberta en aquest mur i orientada al Nord. Es tracta d'una porta oberta amb un arc molt rebaixat i coronada amb un frontó triangular i una creu. Aquesta porta ha estat reaprofitada de l'antic mur de tancament del cementiri. Aquesta estranya disposició fa que l'entrada a l'església es faci a través del cementiri. L'església és un edifici de planta basilical de tres naus construït amb parament irregular molt ben treballat i polit i cobert exteriorment a dues aigües amb teula. Les cantonades de l'edifici s'han reforçat amb carreus quadrangulars ben treballats. L'edifici conserva restes d'un antic arrebossat en ciment en alguns trams, especialment de l'absis. Exteriorment no es percep diferència d'alçada que indiqui l'existència de tres naus, ja que les naus laterals, malgrat ser més petites, compten amb un segon pis a sobre que unifica l'alçada exterior. Sobresurt del conjunt, un absis semicircular. L'orientació de l'església és amb la capçalera a l'Est i la façana principal a l'Oest. Destaca l'existència d'una petita finestra esbiaixada ubicada al cantó Nord de l'absis, realitzada amb carreus ben treballats i coronada amb un petit ressortit arquejat. També destaca la presència d'un gran campanar octogonal de setze metres d'alçada ubicat a la cantonada N-O de l'edifici, que descansa sobre quatre petxines rectes i inclinades i es cobreix amb coberta de pavelló. Les cantonades del campanar també s'han reforçat amb carreus ben treballats. Destaca a mitja alçada la presència d'una motllura semicircular exterior i adossada, que marca l'inici de les obertures del campanar. Es tracta de quatre grans obertures, que s'intercalen ordenadament en el mur –un si i un no- en forma d'arc de mig punt que deixen entreveure les campanes interiors. La façana principal de l'església es troba orientada a l'oest i s'obre amb una porta d'arc de mig punt format per dues petites arquivoltes. Aquesta porta recau sobre un seguit de maons disposats a sardinell. La porta es troba coronada per un frontó d'estil neoclàssic format per una cornisa triangular, enmig de la qual s'ubica un timpà sense decoració. Aquest frontó es recolza sobre un fris on s'alternen tríglifs i mètopes. Sota els tríglifs s'aprecien les règules i les gotes. Les mètopes s'han decorat amb motius geomètrics i espirals. Els laterals d'aquest fris sobresurten en volum de la resta del conjunt, i recauen sobre dos capitells i columnes adossades al mur, que emmarquen la porta d'entrada. La base de les columnes es recolza sobre un pedestal quadrangular i un sòcol. Tot aquest conjunt decoratiu es troba elaborat en pedra calcària ben treballada, i s'ha sobreafegit adossant-lo al mur de la façana. Sobre aquest conjunt de l'entrada s'obre un rosetó que es troba actualment tapiat. Interiorment la coberta-totalment restaurada- és a doble vessant en maó, i reforçada per cinc arcs torals de mig punt molt rebaixats, que recauen en pilastres quadrangulars adossades al mur, i que serveixen de línia divisòria entre capelles. El paviment interior és en rajola cuita disposada a trencajunt.

Observacions:

Segons el llibre de les administracions de 1787, a l'església hi havia: el cos preciós de Crist, del Roser, del Remei, del nom de Jesús, de Sant Crist, de Sant Antoni Abat, de Sant Ramon, de Sant Antoni de Padua, del Remei, de Sant Isidre, de Sant Roc, del Bací dels pobres, de Sant Joan, de Sant Josep i de la Puríssima Concepció. (Cont. Descripció):L'absis es cobreix amb una volta radial feta també en maó i reforçada per quatre bigues. La divisió interior de l'espai es fa en tres naus de diferents dimensions, sent la central més ampla que les laterals. Les naus laterals es divideixen en quatre capelles laterals

–quatre per banda- separades per arcs de mig punt. Les tres primeres, començant per l'absis, presenten la particularitat de comptar amb un segon pis a modus de trifori que recorre tot l'espai superior de les capelles. La coberta d'aquestes tres capelles laterals es fa amb volta d'aresta nervada i tancada amb una clau de volta. Els nervis i la clau de volta han estat profusament decorats amb afegits de guix i decoració vegetal i floral. També s'han decorat els intradós dels arcs de separació entre la nau central i les laterals, amb orles formades per cassetons de guix reomplets amb decoració floral. Destaquen també uns culs de llàntia molt ben treballats. Les dues capelles finals – a tocar de la porta- presenten característiques diferents, obrint-se la del cantó nord amb un arc de mig punt decorat amb estucs de vegetació floral, i cobert per una cúpula semiesfèrica, que descansa sobre quatre petxines i un petit tambor. Tota la cúpula es troba enguixada i decorada amb gran detall. Destaca la presència d'uns rosetons molt ben treballats a l'espai de les petxines, d'un tambor decorat amb escaquejats i caps d'angelet, orles en forma de trena que recorren la cúpula a imitació de nervis, dues de les quals finalitzen en dues fornícules en forma d'arc de mig punt rebaixat, també molt decorades. L'altre capella posterior -la del mur de migdia— no té tanta alçada, i s'ha cobert amb un sostre recte. La decoració interior és pictòrica a base de colors pastel: blau cel i marró, que dona a entendre que és de factura més nova, i que estaria dedicada a la Puríssima Concepció. Finalitza l'interior de l'església l'existència d'un cor a l'entrada de l'església, aixecat com si fos un primer pis sobre una teulada embigada i un arc molt rebaixat.

Adossat al cantó de migdia de l'església hi havia l'antiga casa rectorial, que fou totalment enderrocada.

Història

Les primeres notícies de l'existència d'una església parroquial són del 1087, quan Bonfill fa donació d'una peça de terra que té, i que afronta al nord amb un altre alou dels donadors, situat a Santa Maria de Vallformosa (Sancte Marie de Valle fermosa). Devia tractar-se d'un edifici de pre-romànic, aixecat al mateix indret de l'actual església. El 1322, en la venda que el cavaller Berenguer de Castellbisbal fa a la Pia Almoina, diu que es troba la parròquia de Santa Maria de Vallformosa. El 1328, trobem una època de 100 lliures feta per Berenguer Vendrell, prevere i beneficiat de Santa Maria de Vilobí, per raó d'un establiment de cases a Vilobí. Durant el segle XV hi ha unes col·lacions a Santa Maria de Vallformosa. El 1582 el bisbe de Barcelona dona permís per beneir les campanes de l'església. . El 1589, es fa la fundació d'un benefici per Josep Miret i Joan Pau Fonol, mercader de Vilafranca, per a la casa i heretat anomenada la Sala, situada dins la parròquia. El 1551 trobem una resolució feta per la Pia Almoina als jurats de Vallformosa per a l'obra de l'església. D'un imprès del segle XVII, sense data, sabem que Joan Cases, rector de Vallformosa, pledejà contra Maria Ana Vallesa, per un benefici de Santa Maria del lloc de Vilobí. El 1703 el Vicari general, Antoni Fontanals de les Clotes, dona llicència per fer una sepultura a la capella del Sant Crist de l'església de Vallformosa. El mateix any-1703-, Magí Olivella, batlle de la quadra de Vilobí, demana llicència per fer-se una tomba a la capella del Sant Nom de Jesús de l'església de Vallformosa. El 1758, el vicari general dóna permís al rector, Josep Masaguer per beneir una campana de l'església. Pels inventaris consultats del segle XIX, es tractava d'una parròquia relativament pobra, i en quedar cada cop més aïllada dels nuclis principals (Vilobí i Bellver), s'opta per canviar l'emplaçament de l'església. La revolució del 1936, afectà tot el contingut del temple que fou destruït, destacant una creu processional gòtica d'argent del segle XV. En quedar sense culte, posteriorment s'anà deteriorant la fàbrica de l'església i va amenaçar ruïna, sobretot el sostre, fins que al 1989 es va decidir restaurar les parts més afectades de l'edifici. Sens dubte en origen l'església de Vallformosa fou d'estil romànic, i es degué enderroc al segle XVI, que és quan es comença a construir l'actual, la qual quedà enllestida al segle XVII. És molt possible que la decoració d'estucs interior sigui també del segle XVII. La finestra esbiaixada de l'absis du la data del 1652 que es pot considerar com a bona. Al segle XVIII s'optà per dotar l'església amb un porta de més gran categoria, iniciant la construcció del frontó que emmarca la porta de la façana principal, i que du la data del

1778. Al segle XIX es degueren fer algunes reformes interiors, per exemple la d'adequació d'una de les capelles laterals al culte de la Puríssima Concepció, cosa que va fer que es cobrís de forma plana, i es pintés i decorés amb tons pastels. Durant el segle XX també s'han efectuat algunes transformacions, però en aquest cas exteriors, així en una fotografia conservada de l'església a principis del segle XX, s'observa que el cementiri no ocupa l'espai actual, sinó que es limita a ser un afegit al cantó de migdia de l'església, quedant de lliure accés la façana i la porta principal. La porta d'accés al cementiri és la mateixa que l'actual d'entrada al recinte. Cal pensar que en un moment posterior es produí una modernització i ampliació del cementiri que s'extengué cap a la zona de la façana principal, i al tancar-se englobà tota l'església (El 1888 hi ha una reconstrucció del cementiri, però cal pensar que no és l'actual). Aquesta església va ser la parroquial del terme de Vilobí fins el 1933, en que degut a qüestions pràctiques es construí la moderna església de Vallformosa traslladant el culte. A partir d'aquests moments entrà en un estat de degradació, que s'accentuà durant 1936 en que patí un saqueig.

Bibliografia

- AA.DD. (1986) L'alt Penedès. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura pp.248-251.
- BACH A.(1987) Col·lecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Solsona: El Penedès i altres llocs del comtat de Barcelona (segles X-XV). Barcelona
- CAMPILLO, A: "Speculum Ecclesiae Barcinone". Vol IV. Manuscrit d'època servat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.
- CARBONELL I VIRELLA V. (1993): "Els voltants de Vilobí: Vallformosa, graubac i les guixeres" a Revista Gran Penedès, nº 34. Vilafranca del Penedès. pp.32-35.
- CATÀLEG DE MONUMENTS I CONJUNTS HISTÒRICO-ARTÍSTICS DE CATALUNYA. (1990).Vilobí del Penedès. Generalitat de Catalunya. Servei del Patrimoni Arquitectònic. Barcelona.
- CRUANYES E. VIRELLA F.X. (1993). "Vilobí del Penedès. Art i Pedra." a Revista Gran Penedès nº 51. pp 22-26.
- CRUANYES E. VIRELLA X. (1984) Piques baptismals d'immersió del Penedès i el seu entorn. Vilafranca.
- GAVIN J.M. (1981) Inventari d'esglésies. Alt Penedès. Baix Penedès. Barcelona
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. Vilobí del Penedès. Tom 15. p.533.
- MAS, J (1913) Notes històriques del bisbat de Barcelona. Vol IX. Rúbrica dels Libri Antiquitatum de la Seu de Barcelona. Primera part. Barcelona.
- MAS, mossèn: Notes històriques dels bisbat de Barcelona. Vol XXV, pp. 183 v. a 187. S/a. Servades a l'Institut Municipal d'Història de la Ciutat.
- PLA DE CATALOGACIÓ I INTERPRETACIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL DE L'ALT FOIX. (2002) Vilobí del Penedès. Transversal Produccions Culturals.
- RIUS MORGADES J. (1987) La Comarca de l'Alt-Penedès. Vilafranca
- RIUS Y SERRA J.(1947) Cartulario de "Sant Cugat del Vallès". Vol III. Barcelona.
- LLORAC I SANTÍS S. (1991) Vilobí del Penedès. Passat i present. Ajuntament de Vilobí del Penedès.

